

Oppgave 1

Det er en tidkrevende og omfattende prosess å vedta lover i Norge. Dette har sammenheng med maktfordelingsprinsippet og demokratiet og skal sikre vår moderne rettsstat.

Det første som skjer er at regjeringen initierer et lovforslag. Det utnevnes en sakkyndig komité som skal utarbeide en NOU (Norges offentlige utredninger). Komiteen kan så velge om de ønsker å ha en høring om NOUen, og dersom komiteen ønsker høring sendes det ut invitasjon til de komiteen ønsker å ha på høring. Dette er både en påvirkningsmulighet for organisasjoner og bedrifter, og det er en mulighet for kunnskapsinnhenting for den sakkyndige komité. Organisasjonene som blir invitert på høring bør forberede seg godt, da det er et fastsatt program for høringen. De inviterte organisasjonene og bedriftene får avsatt tid der de kan komme med sine meninger om NOUen, men dette er ingen debatt, og kommentarer og spørsmål er det derfor som hovedregel ikke åpent for.

NOUen og høringssvarene blir så utarbeidet som en Prop. L(Ot. prp) og sendt til departementene. Det ansvarlige departement sender så proposisjonen til den av de faste komiteene på Stortinget som skal behandle denne. Medlemmene i komiteen skal være et representativt utvalg av partiene som sitter på Stortinget og medlemmene i komiteen videreformidler det som skjer innad i komitéarbeidet med utarbeidelse av Innst. L(Innst. O) til partiet sitt. Medlemmet videreformidler et eventuelt ønsket standpunkt og meninger fra partiet tilbake til komiteen. Den ferdig utarbeidete Innst. L oversendes regjeringen og legges så frem for Stortinget.

Første gangs behandling av Innst. L(Innst. O) gjøres på Stortinget. Her skal eventuelle lovanmerkninger komme til. Andre gang behandling på Stortinget og eventuelle lovanmerkninger er ført inn. Så skal Kongen i Statsråd signere lovvedtaket under kongelig resolusjon, og Statsministeren kontrasignerer. Det blir fastsatt dato for ikrafttredelse av loven og til slutt publiseres lovvedtaket offentlig.

De politiske partiene har som sagt påvirkningsmuligheter når lovforslaget behandles i den faste komiteen. I tillegg arrangeres det åpne stortingshøringer der både partier, organisasjoner og bedrifter har mulighet til å møte og stille kritiske spørsmål og komme med sine meninger. Organisasjoner og bedrifter kan som nevnt tidligere også bli invitert til høringer når det gjelder NOUen.

En annen viktig påvirkningsmulighet er lobbyisme. Lobbyisme kan drives av de som ønsker en endring, men det er også blitt mer og mer vanlig at organisasjoner og bedrifter leier inn profesjonelle lobbyister. Disse må vite hvem som har makt når det kommer til saken som er aktuell og prøve og påvirke disse. Handler det om budsjett er det viktig at lobbyismen blir bedrevet tidlig i arbeidet med saken da dette som regel fastsettes ganske tidlig. Media, også kalt den fjerde statsmakt, er en viktig påvirkningsmulighet for organisasjoner, bedrifter og politiske partier (dersom man ikke sitter i regjering og ønsker at regjering skal starte opp et lovarbeid). Media har stor makt i samfunnet og kan blåse opp saker så mye at regjeringen ikke kan se bort i fra en utredning av saken. Media kan på denne måte, ved informasjon fra bedrifter, organisasjoner og politiske partier, få "hele" Norge med seg og legge et så stort press på regjeringen at de ser seg nødt til å utføre utredninger om en sak.

Oppgave 2

Norge er medlem av EFTA sammen med Island, Liechtenstein og Sveits og er gjennom EØS-avtalen forpliktet til EU. Dette gjelder ikke bare i form av de fire friheter som EØS-regulerer men også i forhold til lovgivning. EU-lovgivningen er overnasjonal og EU kan enten vedta lover som direktiver eller forordninger. Direktiver må implementeres i nasjonal lovgivning, mens forordninger gjelder for hele EU og krever ingen implementering i nasjonal rett for å være gjeldende. Som medlem av EFTA vil ikke lover gitt som forordninger gjelde for Norge på samme måte. EU-vedtar direktiver som i neste rekke vedtas av EFTA og som videre må implementeres i norsk lov, enten som forskrift, eller som lov dersom det er spesielt viktige saker. Dette er på bakgrunn av prinsippet om totalharmonisering.

EØS-loven av 27. november 1992 nr. 109 handler om gjennomføring av EØS-avtalen i norsk rett. § 2 i denne loven er viktig for å forstå betydningen av en semi-konstitusjonell lov, altså en lov som har høyere rang enn de formelle lovene, men som i betydningen står under Grunnloven. I § 2 står det: "Bestemmelser i lov som tjener til å oppfylle Norges forpliktelser etter avtalen, skal i tilfelle konflikt gå foran andre bestemmelser som regulerer samme forhold. tilsvarende gjelder dersom en forskrift som tjener til å oppfylle Norges forpliktelser etter avtalen, er i konflikt med en annen forskrift, eller kommer i konflikt med en senere lov". Dette gir EØS-loven forrang foran andre formelle lover i Norge.

Dersom Norge ikke tjener til å oppfylle sine plikter over EØS-avtalen kan Norge dømmes av EFTA-domstolen. I EFTA-domstolen sitter det tre dommere, en fra hvert av medlemslandene. En sak som har fått stor betydning for bruken av EFTA-domstolen i norsk rett er

Finanger-saken. En jente som satt på med en beruset sjåfør som krasjet og som senere ble 100% arbeidsufør, krevde erstatning av forsikringsselskapet. Men forsikringsselskapet hevdet at jenta måtte ha visst at sjåføren var påvirket av alkohol og i kraft av nasjonal rett ga ikke dette jenta 100% erstatning. Saken gikk til Høyesterett som dømte i medhold av forsikringsselskapet. Jenta gikk da til ny sak og rettet denne gangen rettskravet mot bestemmelsen om erstatning dersom man er klar over at den man sitter på med er alkoholpåvirket. EFTA-domstolen uttalte at lovgivningen i kraft av EU tilsa at norske lover på området ikke hadde fulgt direktiver gitt av EU. Saken endte med at jenta fikk full erstatning og viser at EFTA-domstolen har stor makt dersom Norge ikke følger direktivene gitt av EU.

EU-domstolen og EFTA-domstolen er overnasjonale domstoler og norsk rett må anerkjenne at det finnes noe høyere enn Høyesterett. EFTA-domstolen bygger i sin tur på EU-domstolen og det er på denne måten EU-domstolen spiller en viktig rolle i påvirkningen av norsk rett, selv om Norge ikke vil blitt dømt av denne domstolen, men av EFTA-domstolen. EU-domstolen har også betydning i kraft av å være en rettskildfaktor når EFTA-domstolen skal dømme. EU-domstolen danner på denne måten presedens for EFTA-domstolen. I tillegg kan dommer fra både EFTA-domstolen og EU-domstolen ses til som rettspraksis under tolkning av lover i Norge. Dette kan dog være problematisk da det ikke er vanlig med forarbeider i lovgivningen i EU, som det er i rettskildelæren i Norge. Her kan man se til fortalen som skal si noe om innholdet og formålet med loven.

En annen semi-konstitusjonell lov vi har i Norge er Menneskerettsloven av 21. mai 1999 nr. 30. I § 3 står "Bestemmelsene i konvensjoner og protokoller som er nevnt i § 2 skal ved motstrid gå foran bestemmelser i annen lovgivning". Dette gir også Menneskerettsloven forrang i norsk rett. Bakgrunnen for denne loven og utviklingen av Den Europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) og dermed også Den Europeiske menneskerettighetsdomstolen, var Nürnberg-prosessene etter andre verdenskrig. En forståelse av at alle mennesker skulle ha like rettigheter i kraft av å være mennesker ble sentral. EMD ligger i Strasbourg og skal holde overoppsyn med medlemsstatene i EU og EFTA og dømme eventuelle brudd på Den Europeiske menneskerettighetskonvensjonen. Norge har tidligere blant annet blitt dømt for bruk av glattcelle og brudd på ytringsfriheten. For mange er det rart å tenke at Norge kan bli dømt for brudd på ytringsfriheten, men EMD har gjort disse lovbruddene synlige.

Menneskerettighetene står som en sentral del i Kongeriket Norges Grunnlov og utviklingen av deres posisjon i Grunnloven har skjedd på bakgrunn av saker i EMD og utviklingen av Den Europeiske menneskerettighetskonvensjonen. I Grunnlovens § 2 står det i dag "Denne Grunnlov skal sikre demokratiet, rettsstaten og menneskerettighetene". Denne formuleringen har vokst frem på bakgrunn av utviklingen innen menneskerettighetsarbeidet. EMD, EFTA-domstolen og EU-domstolen har virkning i norsk rett ved at de er overnasjonale domstoler. De kan dømme medlemsstatene på bakgrunn av lovbrudd i EU-lovgivning, EFTA-lovgivning og Den Europeiske menneskerettighetskonvensjonen.

Oppgave 3

Spørsmålet er om Peder og Marte kan ligge fortøyd på dette stedet en time til. Utgangspunktet for drøftelsen er Friluftsløven av 28. juni 1957 nr. 16.

I Friluftsløven § 7 står det "Under ferdsel har enhver rett til å dra i land båt på strandstrekning i utmark. (...). Andre fortøyningsgreiser (ringer, bolter o.l.) i utmark kan ikke nyttes dersom eieren eller brukeren har forbudt det". Det første vilkåret som må ses til er om Peder og Marte går som "enhver". Etter normal språkforståelse er dette synonymt med alle og Peder og Marte omfattes derfor av denne formuleringen. Videre må vi se på lovens definisjon av fortøyningsgreier. Peder og Marte har benyttet "noen brukbare fortøyningsbolter i fjellet der" og dette vilkåret er følgende også oppfylt av lovens ordlyd "ringer, bolter o.l.".

Det neste spørsmålet er om "fortøyningsgreiene" står i utmark. Dersom de gjør det kan de "ikke nyttes dersom eieren eller brukeren har forbudt det". Vi må her se til § 1a for definisjon av utmark. "Som innmark (...) reknes i denne lov gårds plass, hustomt, dyrket mark, engslått og kulturbeite samt liknende område hvor almenhetens ferdsel vil være til utilbørlig fortrengsel for eier eller bruker." Den gamle fyrvokterboligen har en liten hageflekk rundt seg og denne vil gå som gårds plass/hustomt. Men Peder og Marte har ankret opp 500 meter fra den gamle fyrvokterboligen og av faktum fremkommer det at resten av øya bare besto av "berg og buskas". Området Peder og Marte befinner seg i må altså kunne sies å være preget av berg og buskas og kan følgende hverken regnes som "gårds plass, hustomt, dyrket mark, engslått eller kulturbeite". Da Peder og Marte befinner seg 500 meter fra Didrik von Schnurts bolig og det de bedriver, reparasjon av et seil og middagslaging, og at vi heller ikke har fått oppgitt i faktum om de faktisk noen gang var i land, taler for at det ikke kan regnes som "utilbørlig fortrengsel for eier". Vi leser derfor av § 1 a, 2 "Med utmark mener denne lov udyrket mark som etter foregående ledd ikke reknes like med innmark", at området fortøyningsbolten som Peder og Marte har fortøyd i går under definisjonen av utmark.

Det neste vilkåret som må testes er om "eier eller bruker har forbudt det". Dette vilkåret er oppfylt all den tid faktum sier at Didrik von

Schnurt rundt hele øya har "satt opp skilt med ca 100 meters mellomrom der det stod "Privat område - Alt opphold forbudt". Men leser vi videre i § 7 står det "Eieren eller brukeren kan likevel ikke motsette seg bruk av slike fortøyningsgreier for kortere tid når bruken kan foregå uten utilbørlig fortrenghet for eier eller bruker". Didrik von Schnurt er eier hele øya og oppfyller vilkåret som eier. Vi har allerede konstatert at boltene Peder og Marte har fortøyd i omfattes av lovens ordlyd "fortøyningsgreier". Det neste vilkåret som må testes er om bruken skjer "for kortere tid". Av faktum fremgår det at Peder og Marte brukte en time på å reparere båten og at de så bestemte seg for å slippe av noen timer fordi været bedret seg. Spørsmålet er om Peder og Marte kan ligge fortøyd en time til og etter normal språkforståelse må dette gå som "kortere tid".

Spørsmålet blir da om Peder og Martes ferdsel var til "utilbørlig fortrenghet for eier". Det fremgår ikke av faktum at de to noen gang var i land og vi har ovenfor konstatert at det de bedrev mens de lå fortøyd neppe kunne være til fortrenghet for Didrik von Schnurt. Vi kan dermed si at Peder og Marte omfattes av ordlyden i paragrafens fjerde punktum. Peder og Marte kan derfor ligge fortøyd på dette stedet en time til etter Friluftsløven 28.juni 1957 nr. 16.

Det er interessant å se også til Friluftsløven § 13 om ulovlige stengsler eller forbudsskilt. "Eier eller bruker av grunn må ikke ved stengsel eller på annen måte vanskeliggjøre ferdsel, opphold, bading eller høsting som er tillatt i denne lov (...)". Didrik von Schnurt har vanskeliggjort Peder og Martes opphold ved å komme for å jage de bort fra området sammen med sine to rottweilere. § 13,2 sier at "Uten særskilt hjemmel er det ikke tillatt å sette opp skilt eller på annen måte kunngjøre forbud mot ferdsel, opphold, bading eller høsting som er tillatt i denne lov." Peder og Marte har tatt opphold i en av boltene og vilkåret for opphold er derfor oppfylt. Videre har vi fått opplyst i faktum at Didrik von Schnurt har satt opp skilt rundt hele øya der han forbyr alt opphold. Skiltene til Didrik von Schnurt er i kraft av Friluftsløven § 13 ikke tillatt og etter § 13,3 ser vi at "Stengsel, skilt eller kunngjøring som er i strid med denne paragraf, kan kreves fjernet etter § 40."

Peder og Marte kan ligge fortøyd på dette stedet en time til etter Friluftsløven 28.juni 1957 nr. 16.